

Els aspectes diferencials de l'estructura econòmico-financera de l'empresa catalana en relació amb la de la resta de l'Estat. Exercici 1991¹

Enric Genescà i Garrigosa

Catedràtic d'Economia de l'Empresa de la Universitat Autònoma de Barcelona

1.

Anàlisi global dels resultats²

La informació relativa a les empreses no financeres amb seu social a Catalunya que la Central de Balanços del Banc d'Espanya (CBBE) facilita a la Generalitat, permet comprovar que en l'exercici del 1991 (que és el darrer del qual es té informació), continua el deteriorament de la situació econòmico-financera de les empreses catalanes, tal com succeeix del 1989 ençà. Tanmateix, la davallada de beneficis i de rendibilitat del 1991 és, en general, menys intensa que la que es va produir el 1990.

En el quadre 1 es pot observar que, en el darrer exercici, el resultat econòmic net de l'explotació ha disminuït un 4,4%, mentre que en l'anterior ho va fer en un 9%. La causa principal d'aquesta disminució més baixa s'ha de buscar en el diferencial entre la taxa de creixement del valor afegit i la dels costos de personal, que va ser de gairebé 5 punts percen-

(1) Aquesta nota s'ha extret de l'*Informe anual de l'empresa catalana*, publicat per la Direcció General de Programació Econòmica del Departament d'Economia i Finances, on es pot trobar una ampliació d'aquesta anàlisi.

(2) Aquesta anàlisi es fa, com és habitual, a partir de les dades de la mostra d'empreses privades catalanes de la CBBE, exclouent les del sector energètic (fonamentalment empreses "elèctriques"). Aquesta exclusió es deu a que la peculiar estructura financera i la sobrerrepresentació d'aquest sector distorsionarien els resultats agregats. Així doncs, la mostra de l'exercici del 1991 està integrada per 1.275 empreses que representen, aproximadament, un 18% del valor afegit brut a cost dels factors de la nostra economia. Les empreses industrials hi són més representades que no pas les de la construcció o les de serveis i les de dimensions grans també tenen un pes més elevat del que els correspon.

(3) En els quadres inclosos en aquest article hi ha una selecció de la informació que hem considerat més rellevant. Les dades que, com en aquest cas, no figuren en aquests quadres, es poden trobar en la publicació referenciada en la nota¹.

Quadre 1. **Evolució del compte de resultats. Empreses amb seu social a Catalunya.**
(% variació sobre l'any anterior respecte de les mateixes empreses)

Concepte	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Nombre d'empreses de la mostra	1.548	1.824	1.469*	1.443*	1.370*	1.275*
+ Valor de la producció i subvencions	9,0	11,5	14,6	15,9	6,6	6,2
- Costos de primeres matèries	5,5	9,3	15,0	16,5	2,2	4,2
- Altres despeses d'explotació	11,2	15,9	19,0	20,6	20,9	10,8
= VALOR AFEGIT BRUT A C.F.	15,5	13,5	11,2	11,8	6,6	6,6
- Despeses de personal - Dotació amortitzacions i provisions	10,6	13,8	10,7	16,5	11,4	8,0
= RESULTAT ECONÒMIC NET DE L'EXPLOTACIÓ	32,6	23,5	8,7	3,9	-9,0	-4,4
+ Ingressos financers	4,3	90,1	-4,3	45,0	34,0	7,3
- Despeses financeres	-10,2	-1,7	-7,0	16,8	26,1	8,7
= RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	95,5	83,1	12,7	23,0	-15,9	-15,9
= RESULTAT NET TOTAL (d.i)	103,2	106,3	9,0	21,6	-20,8	-24,2
Recursos generats	37,4	30,3	7,5	0,5	-7,1	4,0
Autofinançament	37,8	22,4	8,4	-2,1	-8,5	4,4

* Base de dades oberta.

Font: DG de Programació Econòmica a partir de les dades de la CBBE.

tuals el 1990 i d'1,4 punts el 1991. Durant el 1991, les despeses de personal han crescut un 8% (0,2% l'ocupació i 7,8% els costos per ocupat)³ i el valor afegit un 6,6%. Aquest creixement encara és lleugerament superior a la inflació, gràcies, fonamentalment, al fort increment que han tingut les vendes a l'exterior (20%).

Les amortitzacions i les provisions per insolvències, contràriament a les despeses de personal, augmen-

ten molt més que el valor afegit o que la producció, probablement a causa de l'augment del risc d'impagats i de l'increment de la inversió en immobilitzat a què més endavant ens referirem.

El resultat abans d'impostos es deteriora més que no pas el d'explotació (un 15,9%), fonamentalment a causa de la davallada dels resultats extraordinaris i de l'augment, més que proporcional, de les despeses financeres. Malgrat la disminució de més d'un punt del cost unitari del finançament aliè atribuïble, en part, a l'augment del 79% dels préstecs rebuts d'entitats residents a l'exterior, les despeses financeres han augmentat un 8,7%, és a dir, 2 punts percentuals més que el valor afegit. La causa d'aquest augment de les despeses financeres (vegeu el quadre 2) és l'increment important de l'endeutament (d'un 28,9% els recursos aliens a llarg termini i d'un 13,5% el finançament a curt termini). Aquest increment ha estat provocat per la creixent demanda de recursos financers que, atesa la davallada dels resultats, no s'ha pogut satisfer mitjançant l'autofinançament. D'altra banda, la demanda de recursos financers es deu als augments de l'immobilitzat financer i, especialment, de l'immobilitzat material, que creix un 16,3% per fluxos externs (és a dir, prescindint de les regularitzacions i de les revaloritzacions). El fet que l'augment de la inversió sigui superior a l'increment de la producció i del valor afegit, comporta una disminució de la rotació i un increment de les necessitats financeres que, com es veurà més endavant, incideix de manera negativa en la rendibilitat. Tot i això, aquesta inversió s'ha de valorar positivament pel que representa de confiança en el redreçament de la situació i de millora de la competitivitat.

El resultat net total (després d'impostos) ha disminuït un 24,2%, 8 punts percentuals més que el resultat abans d'impostos. Aquesta diferència de percentatges es deu a que la càrrega impositiva és més rígida (és a dir, disminueix menys) que els resultats. En moments de crisi, aquest factor per si mateix pot determinar un empitjorament de la situació.

Pel que fa a l'estructura financera, es manté la tendència de l'exercici anterior: uns augments importants del finançament aliè, una pèrdua de pes del finançament propi en l'estructura del passiu (que passa del 63% al 60%) i, finalment, una disminució important del fons de maniobra (concretament, d'un 13,6% si només es consideren els fluxos externs i d'un 39% si també es computen les operacions internes).

Quadre 2. Evolució dels comptes de balanç. Empreses amb seu social a Catalunya.
(% variació sobre l'any anterior respecte de les mateixes empreses)

Concepte	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Total actiu net (= passiu remunerat)	5,1	8,2	8,9	15,7	11,5	10,3
Fons propis (capital i reserves)	9,8	18,0	12,0	17,9	9,4	4,6
Recursos aliens a llarg termini	1,5	-7,9	11,3	12,3	14,1	28,9
Recursos aliens a curt termini	-2,8	-2,7	-2,5	10,9	16,3	13,5
Actiu immobilitzat net	3,4	6,3	12,8	17,9	15,3	20,0
Actiu circulant de l'explotació	7,4	4,2	9,6	13,8	7,8	1,2
Actius líquids	15,1	22,0	8,1	14,0	9,5	-20,0
Fons de maniobra	20,4	23,5	7,7	9,8	-13,5	-39,0

Font: DG de Programació Econòmica a partir de les dades de la CBBE.

La disminució dels beneficis, dels marges i de la rotació (valor de la producció/actiu net) determina una reducció important de la rendibilitat en l'exercici del 1991. La rendibilitat de l'explotació (resultat net explotació/actiu net explotació) baixa del 10,7% al 8,9%. La rendibilitat de l'actiu net total (resultat abans d'impostos més despeses financeres/actiu net total) passa del 13% al 10,2% i queda a un nivell inferior al del 1986 i per sota, també, del cost del finançament aliè. Aquesta situació de palanquejament negatiu agreuja la caiguda de la rendibilitat dels fons propis, tal com es pot veure en el quadre 3.

El quadre 4, sobre la distribució de les rendes, reflecteix l'evolució dels principals fluxos, els quals estan menys afectats per les variacions en els criteris comptables i són, per tant, més aptes per a l'estudi de les tendències en períodes de temps llargs. El més destacable d'aquest quadre és la pèrdua de pes de l'autofinançament i dels dividendes i l'augment de la participació dels prestadors i del personal en els darrers anys.

2.

Anàlisi dels resultats atenent als diferents sectors i dimensions

En el quadre 5 es mostren les principals diferències que hi ha entre les empreses industrials (excepte l'energia i la construcció), les de serveis, les d'ener-

Quadre 3. Ràtios econòmico-financeres. Empreses amb seu social a Catalunya.
(Dades en %)

Concepte	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Resultat net total/Fons propis	10,4	13,5	13,0	13,9	9,4	6,2
Resultat abans d'imp. més despeses fin./Total actiu net	12,9	15,1	14,7	16,1	13,0	10,2
Resultat net explotació/Actiu net explotació	13,4	13,9	14,1	13,7	10,7	8,9
Ingressos financers/Actius financers	5,7	9,1	8,4	12,2	12,0	8,3
Resultat abans d'impostos/Valor de la producció	4,5	5,6	5,6	6,2	4,6	3,7
Valor de la producció/Total actiu net	179,0	190,0	197,0	198,0	193,0	166,0
Resultat net explotació/Valor de la producció	7,3	6,9	6,7	6,2	5,2	4,7
Valor de la producció/Actiu explotació	183,0	200,0	211,0	222,0	206,0	189,0
Despeses financeres/Recursos aliens remunerats	11,7	12,3	11,4	13,7	14,5	11,8
Autofinançament/Fons propis	18,4	17,3	18,2	15,3	13,4	12,2
Fons propis/Passiu remunerat	59,2	62,5	64,2	65,9	62,9	60,0
Dividends/Fons propis	4,2	5,8	5,5	5,0	4,6	4,0
Actiu immobilitzat net/Finançament permanent	76,2	74,4	73,2	74,4	78,1	83,8

Font: DG de Programació Econòmica a partir de les dades de la CBBE.

Quadre 4. Distribució de les rendes. Empreses amb seu social a Catalunya.
(Total de rendes distribuïdes = 100)

Concepte	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Al personal	59,8	60,6	60,0	61,9	64,7	65,1
A l'Estat	4,9	5,6	6,4	6,9	6,5	5,8
Als prestadors	9,4	8,2	6,6	7,1	7,8	8,4
Als accionistes	4,8	6,4	6,3	5,9	5,4	5,2
A l'autofinançament	21,1	19,2	20,8	18,2	15,6	15,5

Font: DG de Programació Econòmica a partir de les dades de la CBBE.

gia i les de construcció, pel que fa als indicadors econòmico-financers.

La davallada dels resultats i de la rotació que hi havia en la indústria i en els serveis l'any 1991, comporta una reducció important de la rendibilitat de l'actiu total (2 i 4 punts percentuals, respectivament) i en tots dos casos s'arriba a nivells de rendibilitat inferiors als

Quadre 5. Comparació sectorial. Empreses amb seu social a Catalunya. Exercici 1991.
(% de variació anual 1991/1990)

Concepte	Indústria	Serveis	Energia	Construcció
Nombre d'empreses de la mostra	702	514	23	40
DERIVATS COMPTE DE RESULTATS (% de variació anual 1991/1990)				
Valor afegit brut al c.f.	6,0	2,4	12,5	17,4
Despeses de personal	6,7	2,6	3,7	22,5
Amortitzacions i provisions	19,2	10,4	3,4	-17,7
RESULTAT ECONÒMIC DE L'EXPLOTACIÓ				
Ingressos financers	-7,0	-2,8	27,0	7,4
Despeses financeres	5,1	1,4	-10,0	43,9
Despeses financeres	18,7	-6,5	1,9	20,0
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	-18,2	-27,1	261,9	9,8
DERIVATS DELS COMPTES DE BALANÇ (% de variació anual 1991/1990)				
Total actiu net (=passiu remunerat)	14,3	-0,2	1,4	21,5
Fons propis (capital i reserves)	5,0	-3,3	1,0	10,3
Recursos aliens a llarg termini	53,8	9,4	3,1	70,7
Recursos aliens a curt termini	20,9	-2,8	-6,1	43,3
Immobilitzat material (fluxos externs)	19,1	9,2	3,7	14,7
Actiu net de l'explotació (fluxos externs)	13,8	5,9	3,6	32,4
RÀTIOS ECONÒMICO-FINANCERES (en %)				
Resultat net total/Fons propis	7,0	2,2	4,6	14,3
Resultat abans d'impostos més despeses fin./Total actiu net	11,1	7,0	7,6	17,4
Despeses financeres/Recursos aliens remunerats	12,7	10,4	9,9	11,7
Fons propis/Passiu remunerat	61,0	54,0	45,5	64,8

Font: DG de Programació Econòmica a partir de les dades de la CBBE.

del 1986 i a una situació de palanquejament negatiu. En el sector energètic, en canvi, han millorat tots els indicadors, tot i que, atesa la situació de què es partia, els nivells de rendibilitat encara són força baixos. Per últim, la construcció presenta uns índexs de rendibilitat molt superiors als de la resta dels sectors i un palanquejament positiu: la rendibilitat de l'actiu és 6 punts superior al cost del finançament aliè.

Pel que fa a la indústria el més rellevant és:

- la disminució del resultat econòmic net de l'explotació, que es deu, fonamentalment, al creixement de les amortitzacions i de les provisions.
- la davallada important del resultat abans d'impostos, com a conseqüència d'un augment més que proporcional de les despeses financeres i que està vinculat a la intensificació de l'endeutament.
- l'increment considerable de l'immobilitzat material i de l'actiu net de l'explotació.

– la pèrdua de pes del finançament propi en l'estructura del passiu i la forta disminució del fons de maniobra.

En el sector serveis s'observa:

- una disminució, en termes reals, de l'activitat i de l'ocupació.
- una reducció dels marges atribuïble, en aquest cas, a la incidència de les partides alienes a l'explotació.
- una disminució de la rendibilitat de l'explotació, que es deu més a la reducció de la rotació que a la reducció dels marges.
- uns augments importants de l'immobilitzat material i dels drets sobre els béns en l'arrendament financer i un deteriorament del fons de maniobra.

Per al sector energètic, el 1991 ha estat un bon exercici. Han millorat els resultats, la rendibilitat, l'autofinançament i l'estructura financera. Quant als aspectes negatius, destaca el baix increment de la inversió en immobilitzat material. Malgrat la millora de resultats que hi ha hagut en aquest exercici, la situació econòmico-financera del sector encara és, objectivament, força deficient: el palanquejament és negatiu, el fons de maniobra també és negatiu i el pes del finançament propi en l'estructura del passiu és baix.

En el sector de la construcció es produeix la situació contrària. Si bé encara manté uns bons nivells de rendibilitat i una estructura financera sanejada, l'exercici del 1991 representa un clar trencament de les tendències: una disminució dels recursos generats i de l'autofinançament, una pèrdua de pes del finançament propi i, finalment, una reducció del fons de maniobra i de la rotació.

En el quadre 6 es presenta una comparació de les ràtios de rendibilitat i d'activitat dels sectors amb més implantació a Catalunya i dels quals es disposa d'una mostra suficient, per tal de completar l'anàlisi sectorial. En l'exercici del 1991, els sectors que mostren un dinamisme i una rendibilitat superiors són els següents (ordenats de més a menys): el d'arts gràfiques i edició, el d'indústries alimentàries, el de confecció, el de construcció, el de materials de construcció, el de fusta, suro i mobles, el de transports i comunicacions, el d'hosteleria, el de cuir i calçat i el d'indústries químiques. Els índexs de rendibilitat més baixos es donen als sectors d'altres serveis, al del metall, al del tèxtil, al del paper, al del cautxú, al d'energia i aigua calenta i al del comerç.

Quadre 6. Comparació sectorial dels indicadors de rendibilitat i d'activitat. Exercici 1991.
(Dades en %)

	Resultat explotació	Resultat a.i + desp. fin.	Resultat net	Variació valor afegit en %
	Actiu explot	Actiu total	Fons propis	
INDÚSTRIA (energia i construcció excloses)	10,1	11,1	7,0	6,0
Materials construcció, vidre i ceràmica	25,0	15,6	11,4	-15,0
Productes químics	7,2	9,5	5,5	2,2
Indústries transformadores de metalls	3,4	6,5	2,0	9,4
Indústries alimentàries	23,2	21,8	18,0	8,4
Indústries tèxtils	6,0	6,6	0,0	3,2
Cuir i calçat	9,3	10,5	5,4	34,6
Indústria de la confecció	22,0	17,1	15,3	0,2
Fusta, suro i mobles	13,7	12,9	8,7	9,6
Paper i cartró	11,9	6,6	0,1	2,5
Arts gràfiques i edició	32,4	24,6	20,4	12,1
Cautxú i plàstic	7,2	7,3	-1,2	3,0
ENERGIA I AIGUA CALENTA	7,9	7,6	4,6	12,5
CONSTRUCCIÓ	--	17,4	14,3	17,4
SERVEIS	9,6	7,0	2,2	2,4
Comerç	10,3	8,9	0,3	-2,0
Hosteleria	20,1	11,1	6,9	11,3
Transports i comunicacions	10,2	11,5	11,5	11,7
Altres serveis	3,4	0,1	-4,4	3,0

Font: DG de Programació Econòmica a partir de les dades de la CBBE.

En realitzar l'anàlisi, tot diferenciant les empreses segons la dimensió, el primer que es constata és que el deteriorament global de la situació es produeix de forma generalitzada i a totes les grandàries. Cal matisar, però, que, pel que fa al resultat abans d'impostos, la intensitat de l'empitjorament és directament proporcional a la grandària: hi ha una reducció del 6,7% a les empreses de 20 a 99 treballadors, de l'11,2% a les de 100 a 499 treballadors i del 24% a les més grans.

Altres aspectes destacables són la disminució generalitzada del pes dels fons propis en l'estructura del passiu i el deteriorament important del fons de maniobra. Aquest darrer deteriorament és més intens en les grans empreses com a conseqüència del creixement de l'endeutament a curt termini, que serveix per finançar, en part, els augments de l'immobilitzat.

La inversió en immobilitzat material es manté en nivells força elevats a totes les dimensions, i sempre

**Quadre 7. Anàlisi segons la dimensió.
Empreses amb seu social a Catalunya.
Exercici 1991**

Concepte	Nombre de treballadors		
	20-99	100-499	500 o més
Nombre d'empreses de la mostra	547	247	64
DERIVATS DEL COMPTE DE RESULTATS (% de variació anual 1991/1990)			
Valor afegit brut al c.f.	9,3	5,3	7,5
Despeses de personal	9,7	6,4	9,2
Amortitzacions i provisions	11,5	12,6	18,7
RESULTAT ECONÒMIC NET DE L'EXPLOTACIÓ	7,7	-1,3	-14,2
Ingressos financers	26,5	-2,5	9,8
Despeses financeres	7,7	0,4	19,1
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	-6,7	-11,2	-24,0
DERIVATS DELS COMPTES DE BALANÇ (% de variació anual 1991/1990)			
Total actiu net (=passiu remunerat)	14,4	5,2	14,4
Fons propis (capital i reserves)	8,5	2,9	5,4
Recursos aliens a llarg termini	28,1	32,0	31,0
Recursos aliens a curt termini	17,3	-0,1	31,5
Immobilitzat material (fluxos externs)	15,0	13,9	18,3
Actiu net de l'explotació (fluxos externs)	15,5	12,5	12,9
RÀTIOS ECONÒMICO-FINANCERES (en %)			
Resultat net total/Fons propis	9,0	5,1	5,8
Resultat abans impostos més despeses fin./Total actiu net	13,6	10,2	9,2
Despeses financeres/Recursos aliens remunerats	13,8	12,0	11,5
Fons propis/Passiu remunerat	52,4	63,2	60,0

Font: DG de Programació Econòmica a partir de les dades de la CBBE.

és superior al doble de l'amortització. L'immobilitzat financer també creix en les tres submostres, però ho fa de forma especial en les empreses més grans.

A totes les grandàries es produeix un deteriorament important de les ràtios de rendibilitat i fins i tot les submostres de les empreses mitjanes i grans presenten una situació de palanquejament negatiu.

La rendibilitat de l'explotació de les empreses petites i mitjanes és més del doble que la de les grans. Aquesta diferència, però, es redueix en considerar la rendibilitat sobre l'actiu total, ja que en les empreses més grans els resultats financers i extraordinaris tenen un pes superior.

Tot i que la reducció de la rendibilitat de l'actiu total és més acusada en les empreses mitjanes que en les grans, les diferències inicials fan que encara si-

guin les empreses petites i les mitjanes les que mostrin uns índexs de rendibilitat més elevats.

3.

Comparació dels resultats amb la resta d'Espanya

En comparar la situació econòmico-financera de l'empresa catalana amb la de la resta d'Espanya es constata que, si bé els nivells de rendibilitat són similars, el deteriorament de la situació en l'exercici del 1991 és més acusat a la resta d'Espanya que a Catalunya. El resultat econòmic net de l'explotació a Catalunya disminueix en un 4,4 % i a la resta d'Espanya ho fa en més d'un 21% a causa, fonamentalment, d'un creixement molt més elevat de les despeses de personal, que a Catalunya creixen un 8% (1,4 punts més que el valor afegit), mentre que a la resta d'Espanya ho fan en un 11,1% (5,6 punts

**Quadre 8. Comparació de resultats de l'empresa catalana i de la resta d'Espanya.
Exercici 1991**

Concepte	Catalunya	Resta d'Espanya
Nombre d'empreses de la mostra	1.275	3.464
DERIVATS DEL COMPTE DE RESULTATS (% de variació anual 1991/1990)		
Valor afegit brut al c.f.	6,6	5,5
Despeses de personal	8,0	11,1
Amortitzacions i provisions	15,5	18,9
RESULTAT ECONÒMIC NET DE L'EXPLOTACIÓ	-5,1	-21,7
Ingressos financers	7,3	-1,2
Despeses financeres	8,7	9,4
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	-15,9	-33,2
DERIVATS DELS COMPTES DE BALANÇ (% de variació anual 1991/1990)		
Total actiu net (=passiu remunerat)	10,2	8,1
Fons propis (capital i reserves)	4,6	3,2
Recursos aliens a llarg termini	28,4	21,1
Recursos aliens a curt termini	13,5	10,2
Immobilitzat material (fluxos externs)	16,3	8,7
Actiu net de l'explotació (fluxos externs)	12,3	7,8
RÀTIOS ECONÒMICO-FINANCERES (en %)		
Resultat net total/Fons propis	6,2	5,7
Resultat abans impostos més despeses financeres/Total actiu net	10,2	9,9
Despeses financeres/Recursos aliens remunerats	11,9	11,7
Fons propis/Passiu remunerat	60,1	58,1

Font: DG de Programació Econòmica a partir de les dades de la CBBE.

més que el valor afegit). Aquest creixement només és atribuïble a les despeses per ocupat ja que en les dues submostres l'ocupació es manté en els mateixos nivells que en l'exercici anterior.

Altres aspectes significatius que determinen comportaments diferents són, d'una banda, els ingressos financers, que a la resta d'Espanya disminueixen un 1,2%, mentre que a Catalunya augmenten el 7,3% i, d'altra banda, les despeses financeres, que a la resta d'Espanya augmenten una mica més que a Catalunya a causa d'una disminució més petita en el cost unitari del finançament aliè (aquesta darrera disminució probablement està vinculada a la incidència més baixa del finançament exterior). Aquestes diferències fan que a la resta d'Espanya la reducció dels resultats, dels marges, dels recursos generats i de l'autofinançament sigui més accentuada que a Catalunya.

Quant a la inversió, també trobem diferències significatives. Les taxes de creixement de l'immobilitzat material i de l'actiu d'explotació són inferiors a la resta d'Espanya que a Catalunya. En conseqüència, en la primera submostra la rotació a la resta d'Espanya es manté als mateixos nivells del 1990, mentre que a Catalunya empitjora. Tanmateix, una segona lectura d'aquest fet pot indicar que les empreses catalanes mantenen, malgrat la crisi, un cert dinamisme en la inversió per tal de millorar la competitivitat.

En l'estructura del finançament, les tendències són molt similars: pèrdua de pes del finançament propi, fort augment dels recursos aliens (tant a llarg com a curt termini) provocat per la davallada de l'autofinançament i, finalment, disminució del fons de maniobra (més acusada a Catalunya).

De la comparació de resultats que s'ha fet fins aquí, es pot deduir que l'empresa catalana té un nivell d'internacionalització superior al de la resta d'Espanya que es manifesta, fonamentalment, en unes taxes de creixement del finançament exterior i de les exportacions significativament més elevades (en finançament exterior, 79% a Catalunya i 25,5% a Espanya i en exportacions, 19,8% a Catalunya i 15,3% a Espanya). També cal destacar que la inversió en actius d'explotació és més alta a Catalunya que a la resta d'Espanya i que es manté en uns nivells força elevats. Aquests dos fets poden determinar una certa posició d'avantatge de l'empresa catalana enfront de l'espanyola a l'hora de remuntar la crisi actual.

En fer la comparació per sectors d'activitat⁴ destaca, en primer lloc, que en tots els sectors de la indústria manufacturera (amb l'única excepció de les indústries transformadores del metall) les empreses catalanes tenen uns indicadors de rendibilitat més elevats que els de les empreses de la resta d'Espanya. Pel que fa als serveis, les diferències més acusades en favor de les empreses catalanes es presenten a l'hosteleria i als transports. En canvi, els altres serveis i el comerç mostren millors resultats en les submostres de la resta d'Espanya que en les catalanes. Finalment, els indicadors de la construcció són similars a Catalunya i a la resta d'Espanya i en el sector energètic, com és habitual, la ràtio de rendibilitat de la resta d'Espanya és bastant superior de la catalana.

En distingir segons les dimensions s'observa que, tant a Catalunya com a la resta d'Espanya, el grau de deteriorament dels resultats és directament proporcional a la grandària. Així, a les empreses més grans és on més s'ha notat l'empitjorament. La disminució del resultat econòmic net de l'explotació és, en totes les dimensions empresarials, més important a la resta d'Espanya que a Catalunya. Pel que fa al resultat abans d'impostos i a l'autofinançament, les empreses de la resta d'Espanya mitjanes i grans mostren també una disminució superior a la de les catalanes, mentre que en les empreses petites la situació és a l'inrevés.

Com a conseqüència d'aquesta contraposició de tendències, es mantenen les diferències que, quant a la rendibilitat de l'explotació, es produeixen des de fa anys en favor de les empreses catalanes petites i mitjanes i també es mantenen les que es produeixen en favor de les empreses grans de la resta d'Espanya. Ara bé, pel que fa a la rendibilitat de l'actiu net total, les diferències en un sentit o l'altre s'han anat reduint fins el punt que en aquest exercici han desaparegut totalment.

(4) La mostra de la CBBE d'empreses de la resta d'Espanya de l'exercici del 1991 és de 3.499 empreses privades i 276 de públiques. En general, els trets característics i la representació sectorial de les mostres catalana i de la resta d'Espanya són molt similars. Per tal de fer una comparació dels resultats amb una base comuna, l'anàlisi d'aquest apartat també la farem a partir de les mostres d'empreses privades, exclos el sector energètic.